

BIJLAGE 5

**Bureauonderzoek en IVO Ripkampenweg
Zwiggelte**

Archeologisch Rapport 2006/ 59

Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek
aan de Ripkamperweg te Zwiggelte

projectnr. 157411
revisie 00
juni 2006

Auteur(s)

J. Milojkovic

Opdrachtgever

Gemeente Midden-Drenthe
Postbus 24
9410 AA BEILEN

datum vrijgave
18 juli 2006

beschrijving revisie 00
eindversie

goedkeuring

J. Milojkovic

vrijgave

M.G. Martelli

Colofon

Titel: Archeologisch Rapport 2006/59
Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek
aan de Ripkamperweg te Zwiggelte

Auteur(s): J. Milojkovic

ISBN-10: 90-8675-077-X

ISBN-13: 978-90-8675-077-1

NUR: 682 - Archeologie

© Oranjewoud B.V.
Postbus 24
8440 AA Heerenveen

	Inhoud	Blz.
	Administratie gegevens	4
1	Inleiding	5
2	Bureauonderzoek	6
2.1	Onderzoeksopzet en werkwijze	6
2.1.1	<i>Afbakening plangebied en onderzoeksgebied</i>	6
2.2	Doel en vraagstelling	6
2.3	Gebruikte bronnen	6
2.4	Onderzoeksresultaten	7
2.4.1	<i>Historische situatie</i>	7
2.4.2	<i>Huidige en toekomstige situatie</i>	8
2.4.3	<i>Landschappelijke situatie en bodemopbouw</i>	8
2.4.4	<i>Bekende archeologische waarden</i>	9
2.4.5	<i>Verwachte archeologische waarden</i>	10
3	Booronderzoek	11
3.1	Onderzoeksopzet en werkwijze	11
3.2	Doel en vraagstelling	11
3.3	Resultaten booronderzoek	12
3.3.1	<i>Bodemopbouw</i>	12
3.3.2	<i>Archeologie</i>	12
4	Conclusies en aanbevelingen	13
	Literatuurlijst	14
	Bijlagen	
1	Archeologische perioden	
2	Boorprofielen	
	Tekeningen	
	157411-ROB ArchisII	
	157411-S3	

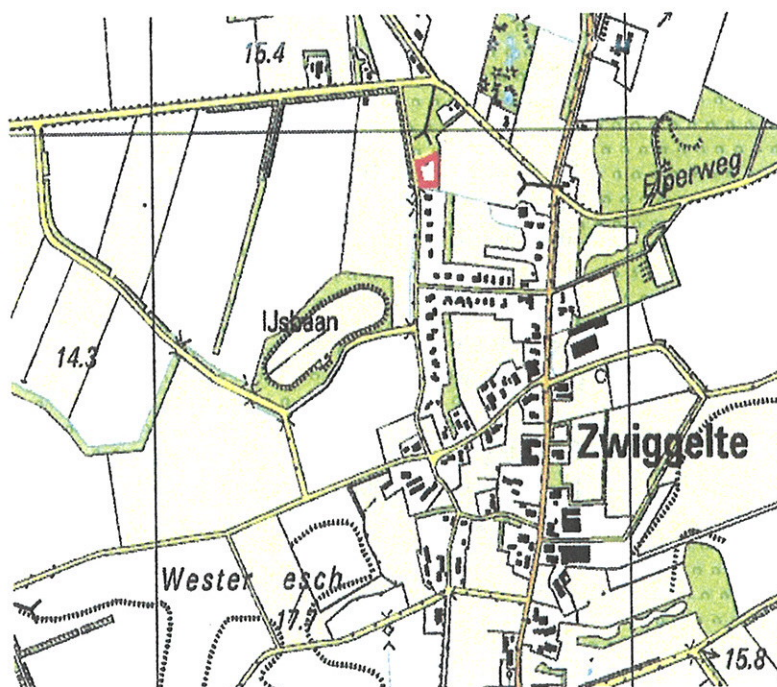
Administratieve gegevens

OW Projectnummer 157411
Provincie Drenthe
Gemeente Midden-Drenthe
Plaats Zwiggelte
Toponiem Ripkamperweg

Kaartblad 17B
Coördinaten 235559/543974 235606/543977
235565/543917 235615/543914
Kadaster -

Opdrachtgever Gemeente Midden-Drenthe
Uitvoerder Oranjewoud
Datum uitvoering maart 2006
Bevoegd gezag provinciaal archeoloog van Drenthe
CIS-code 17813

Beheer documentatie Oranjewoud Heerenveen
Vondstdepot Noordelijk Archeologisch Depot Nuis

Afbeelding 1. Locatie plangebied (rood)

(Topografische Kaart 1:25.000 (hier verkleind weergegeven), © Topografische Dienst Kadaster, Emmen)

1 Inleiding

De gemeente Midden-Drenthe is van plan om een dorpsuitbreiding te realiseren aan de Ripkamperweg te Zwiggelte. Deze uitbreiding zal gepaard gaan met bodemversturende werkzaamheden die mogelijk aanwezige archeologische waarden kunnen aantasten. Hiervoor werd door Ingenieursbureau Oranjewoud B.V. in maart 2006 een archeologisch onderzoek uitgevoerd, bestaande uit een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek.

Doel van het onderzoek is de archeologische waarden in het plangebied te inventariseren en op basis van de verkregen resultaten aan te geven of er een vervolgonderzoek noodzakelijk is.

Zowel het bureau- als het veldonderzoek zijn uitgevoerd volgens de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (conceptversie 3.1).

Archeologisch vooronderzoek bestaat uit:

- **Bureauonderzoek**
Doel van het uitvoeren van een bureauonderzoek is het bepalen van bekende en verwachte archeologische waarden in het plangebied, resulterend in een archeologisch verwachtingsmodel. Op basis van dit verwachtingsmodel wordt een advies uitgebracht over het al dan niet afleggen van een vervolgtraject.
- **Inventariserend Veldonderzoek**
Dit vervolgtraject bestaat uit een zogenaamd Inventariserend Veldonderzoek (IVO), in de vorm van boringen, veldkartering en/of proefsleuven. Met een IVO kan het in het bureauonderzoek gepresenteerde verwachtingsmodel worden getoetst en aangevuld. Na uitvoering van een IVO moet duidelijk zijn of archeologische waarden binnen het plangebied aanwezig zijn en of deze behoudenswaardig zijn. Is dat laatste het geval, dan kan een aanpassing van de plannen uitkomst bieden. Bij ongewijzigde uitvoering van de plannen zal een opgraving vaak noodzakelijk blijken.

2 Bureauonderzoek

2.1 Onderzoeksofzet en werkwijze

2.1.1 *Afbakening plangebied en onderzoeksgebied*

Het is van belang een onderscheid te maken tussen plangebied enerzijds en onderzoeksgebied anderzijds. Met plangebied wordt het gebied bedoeld waarop de in de inleiding genoemde plannen en/of werkzaamheden betrekking hebben. Binnen dit gebied zullen eventueel aanwezige archeologische waarden verstoord worden.

Het onderzoeksgebied is meestal groter en geeft een beeld van het plangebied in een breder landschappelijke en historische context. Voor het inventariseren van historische gegevens en bekende archeologische waarden is een onderzoeksgebied gehanteerd van ca. 2 km rondom het plangebied.

Het plangebied ligt aan de noordwestrand van de dorpskern en heeft een oppervlakte van 2.400 m². De coördinaten en de ligging ervan zijn weergegeven op pagina 4 (Administratieve gegevens).

2.1.2 *Doel en vraagstelling*

Doel van het bureauonderzoek is het maken van een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied. Hiervoor wordt in de eerste plaats gekeken naar de aanwezigheid van reeds bekende archeologische waarden. Daarnaast wordt gekeken naar de bodemkundige situatie, omdat deze veelal goede informatie levert over de kans op het aantreffen van archeologische resten. Ook wordt gezocht naar informatie over bodemverstoringen uit het (recente) verleden. Delen van het plangebied kunnen zo uitgesloten worden van het vervolgonderzoek.

Op basis van bovenstaande bevindingen kunnen we een beredeneerde inschatting maken of er in het plangebied archeologische waarden te verwachten zijn. Daarnaast wordt de opdrachtgever geadviseerd over het vervolgtraject.

2.1.3 *Gebruikte bronnen*

Voor het opstellen van de archeologische verwachting is het noodzakelijk na te gaan welke archeologische gegevens reeds bekend zijn voor het onderzoeksgebied. Een belangrijk instrument om zicht te krijgen op de archeologische kennis van het gebied is het landelijke archeologisch registratiesysteem ARCHIS 2, dat beheerd wordt door de Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek te Amersfoort (ROB). In dit systeem worden alle vondst- en onderzoeksmeldingen verzameld en via internet aan bevoegden ter beschikking gesteld. Er zijn twee archieven digitaal in opgenomen: het Centraal Archeologisch Archief (CAA) en het Centraal Monumenten Archief (CMA; in kaartvorm: Archeologische Monumentenkaart, AMK). In het eerste zijn eerder gedane archeologische

vondsten en waarnemingen opgenomen, in het tweede staan de terreinen vermeld die van archeologisch belang worden geacht en waaraan een bepaalde status is toegekend. We kennen terreinen van 'archeologische betekenis', 'archeologische waarde', 'hoge archeologische waarde' en 'zeer hoge archeologische waarde'. Deze laatste categorie omvat ook terreinen die een beschermde status hebben.

Daarnaast is gebruik gemaakt van de volgende kaarten:

- IKAW: de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden. Aan de hand van de bodemkundige gegevens en eerder gedane archeologische waarnemingen is door de ROB een kaart gemaakt waarop is aangegeven wat de kans is om in een bepaald gebied archeologie aan te treffen: laag, middelhoog of hoog. Zoals de naam al aangeeft gaat het hier - vanwege schaal en extrapolatie - slechts om een ruwe indicatie;
- Topografische kaart 1:25.000 (<http://kadata.kadaster.nl>);
- Bodemkaart van Nederland, 1:50.000, kaartblad 17B;
- Kaart van de gemeente Westerbork uit de Gemeentatlas van Nederland van J. Kuyper (1868) (<http://www.kuijsten.de/atlas/>);
- Militair-topografische kaart van Zwiggelte uit de atlas van Huguenin (1819-1829), 1:40.000, kaartblad 48 Westerbork;
- Minuutplan gemeente Westerbork sectie A Zwiggelte (1832?) (www.dewoonomgeving.nl).

Voor overige gebruikte bronnen wordt verwezen naar de literatuurlijst.

2.2 Onderzoeksresultaten

2.2.1 Historische situatie

Het onderzoeksgebied maakt deel uit van het esdorpenlandschap van Drenthe. Het plangebied ligt aan de rand van de Wester Esch van Zwiggelte. Kenmerkend voor de essen is dat onder het esdek vaak goed geconserveerde archeologische sporen uit oudere perioden verborgen liggen.

Essen

De essen zijn gemeenschappelijke middeleeuwse akkercomplexen die zijn ontstaan door een eeuwenlange bemesting van akkers met plaggenmest (= potstalmest of mest uit de schaapskooi gemengd met heideplaggen). Het gevolg was een voortdurende ophoging van akkers die na verloop van tijd hoger kwamen te liggen in het landschap. Deze ophogingslaag wordt esdek genoemd.

De onregelmatige blokverkaveling en het ontbreken van perceelscheidingen zijn typische kenmerken van de essen. Aan de buitengrens van de es functioneerden een aarden wal (= eswal) of dichte beplanting als vee- en wildkering.

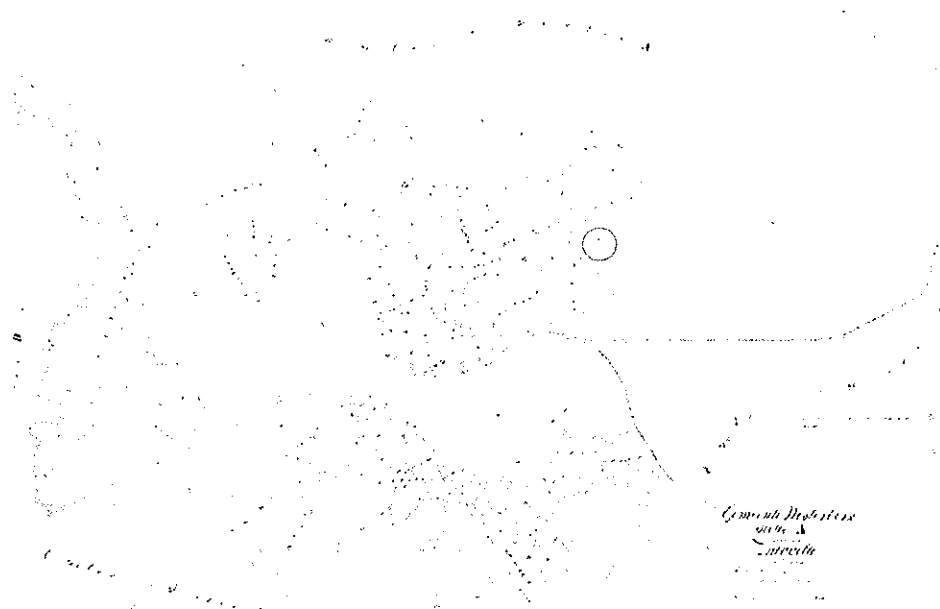
Over het algemeen kan de ouderdom van deze akkercomplexen niet met zekerheid bepaald worden. Er wordt aangenomen dat hun oorsprong ligt in de vroege Middeleeuwen of zelfs in de late IJzertijd (Spek, 1994/95) en dat ze in de late Middeleeuwen steeds uitgebouwd werden. Met de komst van de kunstmest aan het eind van de 19de eeuw kwam een eind aan dit oude landbouwsysteem.

Op de kaart uit de atlas van Huguenin ligt Zwiggelte met zijn essen als een eiland in een dun bewoond gebied. Het dorp is omringd door woeste gronden (heidevelden) die net als de essen niet verkaveld zijn. Slechts de stroken langs de waterlopen (zoals langs de Westerborkerstroam) zijn verdeeld in lange regelmatige percelen. Op het minuutplan is te zien dat de Wester Esch grotendeels verkaveld is (afb. 2).

De meeste heidevelden zijn gedurende de 19de eeuw in cultuur gebracht (Stichting voor Bodemkartering, 1987). Sommige werden wegens zandverstuivingen met bossen beplant. In de 19de eeuw werden ook op de essen regelmatig bossen aangeplant, met name aan de rand waar de grond het minst vruchtbaar was. De onderzoekslocatie wordt aan drie zijden omgeven door bos. Dit kan een indicatie zijn dat de rand van de es zich hier ergens bevond.

Op basis van de geraadpleegde historische kaarten kan geconcludeerd worden dat de onderzoekslocatie nooit bebouwd is geweest en uitsluitend een agrarische functie heeft gehad. In verband met de genoemde archeologische betekenis van de essen doet zich de vraag voor of het plangebied wel of niet deel uitmaakte van de Wester Esch en of het esdek nog aanwezig is. De gebruikte historische kaarten zijn hiervoor onvoldoende gedetailleerd.

Afbeelding 2. Minuutplan Zwiggelte (1832?) met globale aanduiding van de onderzoekslocatie (rood). Het westen bevindt zich aan de bovenzijde van de kaart.

2.2.2 *Huidige en toekomstige situatie*

In de huidige situatie is het onderzoeksgebied een braakliggend terrein en wordt het gebruikt als gemeentelijk opslagplaats voor steen en ander droog materiaal. Het terrein is aan de noord-, oost- en zuidkant omringd door bomen en aan de westkant begrensd door de Ripkamperweg. De bovengrond is ten dele bedekt met steen en puin.

2.2.3 *Landschappelijke situatie en bodemopbouw*

Het onderzoeksgebied maakt deel uit van het Drents Plateau. De ondergrond bestaat uit grondmorene (keileem) die gevormd is tijdens de voorlaatste ijstijd het Saalien. Aan het eind van de laatste ijstijd (het Weichselien) werd het keileem door de wind afgedekt met

dekzand (Jong Dekzand). Dit dekzandpakket is niet overal even dik. Op sommige plaatsen vormden zich zandruigen en duinen. Op andere daarentegen ontstonden uitblazingskommen. Typisch voor dit landschap zijn vlakke keileemplateaus doorsneden door vele beken en rivieren.

Het onderzoeksgebied maakt ook deel uit van het esdorpenlandschap, dat het grootste deel van Centraal-Drenthe omvat. Karakteristieke elementen zijn geconcentreerde dorpen omgeven door essen die overgaan in een beekdal. De essen liggen met name op de hogere delen van het plateau en de weidegronden in de beekdalen. De essen van Zwiggelte liggen op een hoge rug tussen de Westerborkerstroom en de kleinere beken ten westen van het dorp (De Broeken en de Westerstukken).

Op de bodemkaart behoort het plangebied tot de zogenaamde hoge zwarte enkeerdgronden (code: zEZ21). Onder het opgebrachte esdek bevindt zich meestal een humuspodzol. In een gemiddelde profielopbouw bestaat de bovengrond uit zwart zeer humeus zeer fijn zand (0-35 cm -mv), grijsbruin matig humeus zeer fijn zand (35-60 cm -mv), donker grijsbruin matig humeus zeer fijn zand en geelbruin humusarm zeer fijn zand (70-120 cm -mv). Voor het plangebied is grondwatertrap VII aangegeven. Dit betekent dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand dieper ligt dan 80 cm -mv en de gemiddeld laagste grondwaterstand dieper dan 160 cm -mv.

Door de hogere ligging en de aanwezigheid van water (beken) werd dit gebied al vanaf het laat Paleolithicum door de mensen bezocht en/of bewoond.

2.2.4 *Bekende archeologische waarden*

In het landelijk archeologisch registratiesysteem (ARCHIS 2) zijn binnen het plangebied geen archeologische monumenten of waarnemingen bekend. In de directe omgeving van het plangebied bevindt zich een terrein met hoge archeologische waarde (monumentnr. 14469; tabel 1). Het betreft de dorpskern van Zwiggelte, waar in de bodem sporen van Vroeg Middeleeuwse bewoning verwacht worden.

Tabel 1 Terreinen met een archeologische status

CMA nr.	Object/complextype	Datering	Status
14469	dorpskern	Middeleeuwen (450-1500 n.Chr.)	hoge archeologische waarde

In de ruimere omgeving van het plangebied (ca. 2 km rondom) bevinden zich drie locaties met een geregistreerde archeologische waarneming (tabel 2). Aan de Hoofdstraat te Zwiggelte zijn door een particulier tijdens het graven van een vijver twee determineerbare scherven (randfragmenten) van een kogelpot aangetroffen (waarnemingsnr. 239772). Deze vondsten, gedateerd in de periode Middeleeuwen Vroeg C, wijzen er op dat Zwiggelte rond deze tijd al bewoond was.

Ten zuidoosten van Zwiggelte zijn langs de beek door een particulier honderden vuursteenartefacten gevonden. Deze vondsten zijn gedateerd in het Mesolithicum en/of het Neolithicum (waarnemingsnr. 239839). Ten noorden van het dorp zijn ook vuursteenartefacten gevonden, die globaal gedateerd zijn in het Paleolithicum/Mesolithicum (waarnemingsnr 300350). Er is niets bekend over het aantal vondsten en de omstandigheden waaronder zij aangetroffen zijn.

Tabel 2 Waarnemingen uit ARCHIS

Waarn.nr	Object/complextype	Begin periode	Eind periode
239772	kogelpotscherven	Middeleeuwen vroeg C 725-900 n. Chr.	Middeleeuwen vroeg C 725-900 n. Chr.
239839	vuursteen artefacten	Mesolithicum 8.800-4.900 v. Chr.	Neolithicum 5.300-2.000 v. Chr.
300350	vuursteen artefacten	Paleolithicum 35.000-8.800 v. Chr.	Mesolithicum 8.800-4.900 v. Chr.

De locatie van de genoemde waarnemingen/terreinen is weergegeven op de tekening 157411-ROB Archis II.

In zijn lijst van vindplaatsen van urnenveldenaardewerk in Noord-Nederland vermeldt Kooi (1979: 156) voor Zwiggelte de vondst van aardewerk uit de vroege fase (1.100-850 v. Chr.).

2.2.5 Verwachte archeologische waarden

De onderzoekslocatie is op de IKAW aangegeven als gebied met een middelhoge archeologische verwachting. Deze verwachting is o.a. gebaseerd op de fysische geografie van het gebied. De prehistorische nederzettingen bevinden zich meestal op de hoger gelegen delen in het landschap en bij voorkeur in de buurt van het water. De bovengenoemde vindplaats (waarnemingsnr. 239839), aangetroffen langs de beek Westerborckerstroom, is zo'n voorbeeld.

Uit geologisch/landschappelijk oogpunt is de onderzoekslocatie aan de Ripkamperweg relatief gunstig geweest voor prehistorische bewoning. Het terrein is gelegen op de flank van een zandrug aan de rand van de Wester Esch. Rondom Zwiggelte bevindt zich een uitgebreid stelsel beken die hun oorsprong vinden in de pleistocene erosiegeulen. Water zal zich nog dicht bij de onderzoekslocatie hebben bevonden, want direct ten noordoosten van de locatie bevindt zich een aantal uitblazingskommen of pingorestanten gevuld met veen. Dit houdt in dat in deze laagtes water aanwezig was. Een indicatie voor mogelijke prehistorische bewoning is de aanwezigheid van een intacte podzol in de top van het pleistocene zand. Wanneer deze afgedekt is door een esdek vergroot dit de kans op goed geconserveerde sporen.

Aan de hand van de verzamelde gegevens mag verondersteld worden dat de kans relatief groot is dat in het plangebied prehistorische resten vanaf het late Paleolithicum aangetroffen kunnen worden.

Hiervoor dient een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd te worden om deze verwachting te toetsen. Met name dient gekeken te worden naar de aanwezigheid van een intacte podzol en eventueel het esdek. Daarnaast is de informatie over de eventuele verstoringen zeer belangrijk. Uit het bureauonderzoek is niet duidelijk geworden of en in welke mate de locatie verstoord is. Indien een vindplaats aanwezig is, zal deze naar verwachting niet dieper dan 40-60 cm -mv liggen.

3 Booronderzoek

3.1 Onderzoeksofzet en werkwijze

Het inventariserend veldonderzoek vond plaats in maart 2006 en werd uitgevoerd in combinatie met een milieukundig booronderzoek. In totaal zijn 8 boringen gezet tot een gemiddelde diepte van 1,50 m -mv en tot in de schone C-horizont. Alleen boring 101 is dieper gezet, tot 4,10 m -mv, ten behoeve van het milieukundig onderzoek (peilbuis). Het zetten van een tweetal boringen is wegens de aanwezigheid van obstakels (puin) gestaakt op een diepte van ca. 0,50 m -mv.

Op grond van de grootte van de onderzoekslocatie (ongeveer een kwart hectare), bedraagt de boordichtheid 24 boringen per hectare. De boringen zijn verricht met een edelmanboor met een diameter van 10 cm. De locatie van de boringen is met behulp van DGPS ingemeten. Deze zijn regelmatig verspreid over het terrein in een driehoeksgrid van ca. 5 x 4 m. De boorkernen zijn beschreven volgens NEN 5104 en digitaal opgenomen (Boormanager 4).

Op basis van de bevindingen (geen podzol, verstoorde bovengrond) werd het zeven van het opgeboorde zand niet nodig geacht. Een oppervlaktekartering werd voor zover mogelijk uitgevoerd. Het terrein werd geïnspecteerd op vondsten en geomorfologische kenmerken, zoals verhogingen etc. De locatie was begroeid met gras en deels bedekt met stenen en puin, waardoor de kartering geen resultaten heeft opgeleverd.

De locatie van de boringen is weergegeven op situatietekening 157411-S3 en de beschrijving van de boorkernen in bijlage 2.

3.2 Doel en vraagstelling

Doel van het booronderzoek was de tijdens het bureauonderzoek opgestelde verwachting aan te vullen en te toetsen. Daarnaast dient het booronderzoek om archeologische indicatoren of resten op te sporen. Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek is een aantal specifieke vragen geformuleerd:

- Is er een esdek en bevindt zich daaronder een intacte podzol?
- Zijn er archeologische indicatoren (aardewerk- of vuursteenfragmenten, houtskool, etc.) aangetroffen in de boorkernen?
- In welke mate is de bodem verstoord?
- Zijn er verdere aanwijzingen voor de aanwezigheid van een vindplaats?
- Is er een vervolgonderzoek nodig?

3.3 Resultaten booronderzoek

3.3.1 Bodemopbouw

Het met gras begroeide maaiveld is over het algemeen aanzienlijk aangetast als gevolg van de huidige functie van het terrein (opslaglocatie). Het is bezaaid met stenen en recent puin. Het bodemprofiel is verstoord tot gemiddeld 0,45 m -mv. Ter plaatse van boring 107 reikt de verstoring zelfs tot 1,00 m -mv.

De bovengrond bestaat uit donkergrijs-bruin matig humeus zeer fijn zand. Deze laag is verstoord en gemengd met steen en puin, en gemiddeld 0,45 m dik. Daaronder bevindt zich geelbruin zeer fijn zand (C-horizont). In boring 101 heeft dit dekzandpakket een dikte van 3,30 m. Daaronder bevindt zich een horizont van grijs, zeer zandige (kei)leem.

In geen van de boringen is een intacte podzol aangetroffen. Slechts op twee plaatsen (boringen 103 en 106) is een restant van de uitspoelingslaag (E-horizont) waargenomen. Deze horizont is in beide gevallen verstoord en gemengd met de bovengrond (A-horizont). Opvallend is de afwezigheid van een inspoelingslaag (B-horizont). Er is ook geen aanwijzing voor de aanwezigheid van een esdek.

Het is niet duidelijk waarom de gepodzoleerde bodem ontbreekt. Het is mogelijk dat in het verleden geen bodemvorming op de locatie heeft plaatsgevonden. Een andere optie is dat de bovengrond met inbegrip van de podzol vernield is door grondegalisatie.

3.3.2 Archeologie

Gedurende het veldonderzoek zijn geen archeologische vondsten of indicatoren aangetroffen. Ook zijn er geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van een goed ontwikkelde bodem (podzol). Dit houdt in dat de kans op het aantreffen van een vindplaats in het plangebied zeer klein is.

4 Conclusies en aanbevelingen

Ten behoeve van een dorpsuitbreiding en wegens de bodemversturende werkzaamheden die hierbij horen, is in het plangebied een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek uitgevoerd. Het onderzoek had als doel de bekende en de verwachte archeologische waarden te inventariseren en een advies uit te brengen over de eventuele vervolgstappen m.b.t. de archeologie. Ingenieursbureau Oranjewoud heeft dit onderzoek in maart 2006 uitgevoerd in opdracht van de gemeente Midden-Drenthe.

Het bureauonderzoek wees uit dat de kans op het aantreffen van archeologische resten in het plangebied redelijk is. Met name zou dit het geval zijn indien een intacte podzol en/of een esdek aangetroffen zou worden. Door middel van het booronderzoek is deze verwachting getoetst. Op basis van de resultaten van het booronderzoek is gebleken dat er geen sprake is van een intacte podzol of esdek, waardoor de archeologische verwachting voor het plangebied bijgesteld kan worden - van een middelhoge naar een lage verwachting.

De op pag. 12 opgesomde vragen kunnen beantwoord worden als volgt:

- *Is er een esdek en daaronder een intacte podzol aanwezig?* Er is in geen van de boringen een esdek en/of een podzol aangetroffen.
- *Zijn er archeologische indicatoren (aardewerk- of vuursteenfragmenten, houtskool, etc.) aangetroffen in de boorkernen?* Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen in de boorkernen.
- *In welke mate is de bodem verstoord?* De bovengrond is in alle boringen verstoord tot ca. 45 cm -mv. In één van de boringen is de verstoring zelfs dieper (tot 1,00 m -mv.)
- *Zijn er verdere aanwijzingen voor de aanwezigheid van een vindplaats?* Er zijn geen aanwijzingen voor de aanwezigheid van een vindplaats.
- *Is er een vervolgonderzoek nodig?* Er wordt geen vervolgonderzoek nodig geacht.

Tevens geldt dat wanneer bij de uitvoering onverhoopt grondsporen en/of vondsten worden aangetroffen, hiervan direct melding dient te worden gemaakt bij de provinciaal archeoloog, dr. W.A.B. van der Sanden, Drents Plateau, Stationsstraat 11, 9401 KV Assen (tel. 0592-305932, mobiel 06-22662601; w.sanden@drentsplateau.nl).

Heerenveen, juni 2006

Literatuurlijst

Berendsen, H.J.A. 2004 (4^e druk). *De vorming van het land. Inleiding in de geologie en geomorfologie*. Assen, Van Gorcum.

Kooi, P.B. 1979. *Pre-Roman Urnfields in the North of the Netherlands*. Groningen. Wolters-Noordhoff/Bouma's Boekhuis BV.

Mulder, E.F.J. de et al. 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen. Wolters-Noordhoff.

Spek, Th. 1994/95. De cultuurhistorische waarde van de essen in Drenthe. Vijf argumenten voor een gericht beschermingsbeleid. In: *Noorderbreedte* 1995, nr 1: 28-36.

Stichting voor Bodemkartering/Provinciale Planologische Dienst Drenthe, 1987. *Op weg met het verleden. Cultuurhistorische kartering van Drenthe*. Provinciaal bestuur van Drenthe, Assen.

Waterbolk, H.T., 1980. Hoe oud zijn de Drentse dorpen? Problemen van nederzettingscontinuïteit in Drenthe van de Bronstijd tot de Middeleeuwen. In: *Westerheem* XXXIX nummer 2.

projectnr. 157411
juni 2006
revisie 00

Archeologisch Rapport 2006/59
Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek aan de Ripkamperweg te Zwiggelte

Bijlage 1 :   Periodisering

Bijlage 1 : Periodisering

Als bijlage op de resultaten en verzamelde gegevens is hieronder een algemene ontwikkeling van de bewonersgeschiedenis in Nederland geschetst.

Gedurende het **Paleolithicum** (300.000-8800 voor Chr.) hebben moderne mensen onze streken tijdens de warmere perioden wel bezocht, doch sporen uit deze periode zijn zeldzaam en vaak door latere omstandigheden verstoord. De mensen trokken als jager-verzamelaars rond in kleine groepen en maakten gebruik van tijdelijke kampementen. De verschillende groepen jager-verzamelaars exploiteerden kleine territoria, maar verbleven, afhankelijk van het seizoen, steeds op andere locaties.

In het **Mesolithicum** (8800-4900 voor Chr.) zette aan het begin van het Holoceen een langdurige klimaatsverbetering in. De gemiddelde temperatuur steeg, waardoor geleidelijk een bosvegetatie tot ontwikkeling kwam en de variatie in flora en fauna toenam. Ook in deze periode trokken de mensen als jager-verzamelaars rond. Voorwerpen uit deze periode bestaan voornamelijk uit voor de jacht ontworpen vuurstenen spitsjes.

De hierop volgende periode, het **Neolithicum** (5300-2000 voor Chr.), wordt gekenmerkt door een overschakeling van jager-verzamelaars naar sedentaire bewoners, met een volledig agrarische levenswijze. Deze omwenteling ging gepaard met een aantal technische en sociale vernieuwingen, zoals huizen, geslepen bijlen en het gebruik van aardewerk.

Door de productie van overschot kon de bevolking gaan groeien en die bevolkingsgroei had tot gevolg dat de samenleving steeds complexer werd. Uit het Neolithicum zijn verschillende grafmonumenten bekend, zoals hunebedden en grafheuvels.

Het begin van de **Bronstijd** (2000-800 voor Chr.) valt samen met het eerste gebruik van bronzen voorwerpen, zoals bijlen. Het gebruik van vuursteen was hiermee niet direct afgelopen.

Vuursteenmateriaal uit de Bronstijd is meestal niet goed te onderscheiden van dat uit andere perioden. Het aardewerk is over het algemeen zeldzaam. De grafheuveltraditie die tijdens het Neolithicum haar intrede deed werd in eerste instantie voortgezet, maar rond 1200 voor Chr. vervangen door begravingen in urnenvelden. Het gaat hier om ingegraven urnen met crematieresten waar overheen kleine heuveltjes werden opgeworpen, eventueel omgeven door een greppel.

In de **IJzertijd** (800-12 voor Chr.) werden de eerste ijzeren voorwerpen gemaakt. Ten opzichte van de Bronstijd traden er in de aardewerktraditie en in het gebruik van vuursteen geen radicale veranderingen op. De mensen woonden in verspreid liggende hoeven of in nederzettingen van enkele huizen. Op de hogere zandgronden ontstonden uitgebreide omwalde akkercomplexen (celtic fields). In deze periode werden de kleigebieden ook in gebruik genomen door mensen afkomstig van de zandgebieden. Opvallend zijn de verschillen in materiële welstand. Er zijn zogenaamde vorstengraven bekend in Zuid-Nederland, maar de meeste begravingen vonden plaats in urnenvelden.

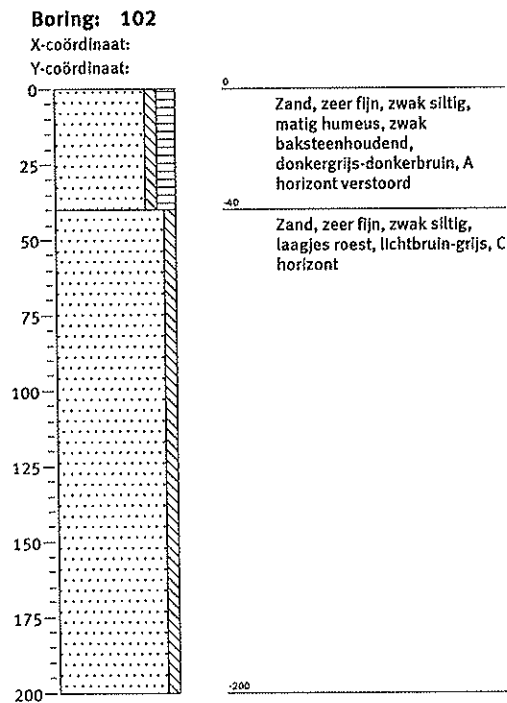
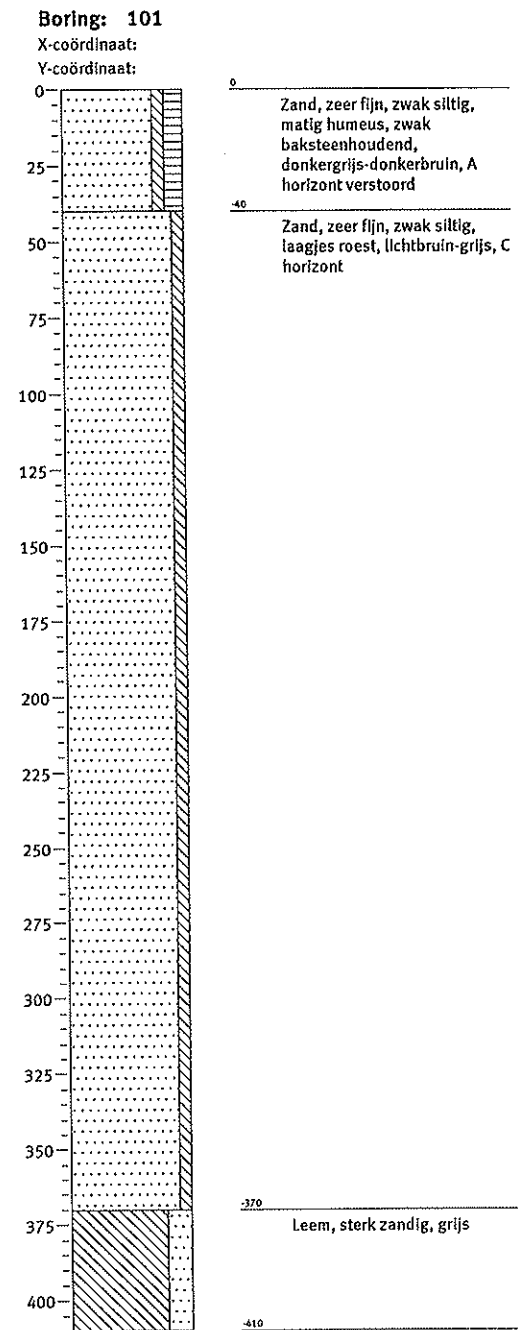
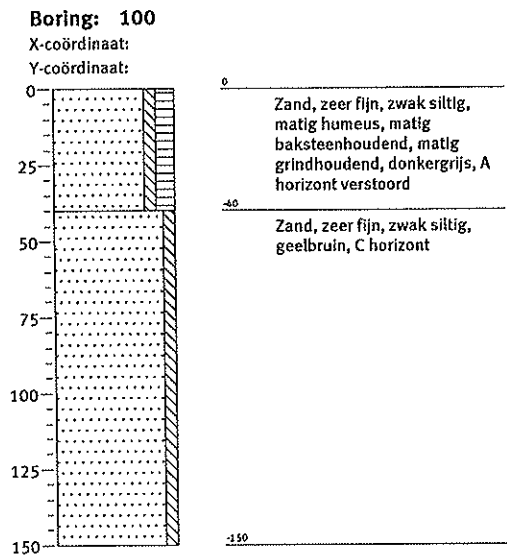
Met de **Romeinse tijd** (12 voor Chr. tot 450 na Chr.) eindigt de prehistorie en begint de geschreven geschiedenis. In 47 na Chr. werd de Rijn definitief als rijksgrens van het Romeinse Rijk ingesteld. Ter controle van deze zogenaamde limes werden langs de Rijn castella (militaire forten) gebouwd. De inheems leefwijze handhaafde zich wel, ook al werd de invloed van de Romeinen steeds duidelijker in soorten aardewerk (o.a. gedraaid) en een betere infrastructuur. Onder meer ten gevolge van invallen van Germaanse stammen ontstond er instabiliteit wat uiteindelijk leidde tot het instorten van de grensverdediging langs de Rijn.

Over de **Middeleeuwen** (450-1500 na Chr.), en met name de Vroege Middeleeuwen (450-1000 na Chr.), zijn nog veel zaken onbekend. Archeologische overblijfselen zijn betrekkelijk schaars. De politieke macht was na het wegvallen van de Romeinen in handen gekomen van regionale en lokale hoofdlieden. Vanaf de 10e eeuw ontstaat er weer enige stabiliteit en is een toenemende feodalisering zichtbaar. Door bevolkingsgroei en gunstige klimatologische omstandigheden werd in deze periode een begin gemaakt met het ontginnen van bos, heide en veen. Veel van onze huidige steden en dorpen dateren uit deze periode.

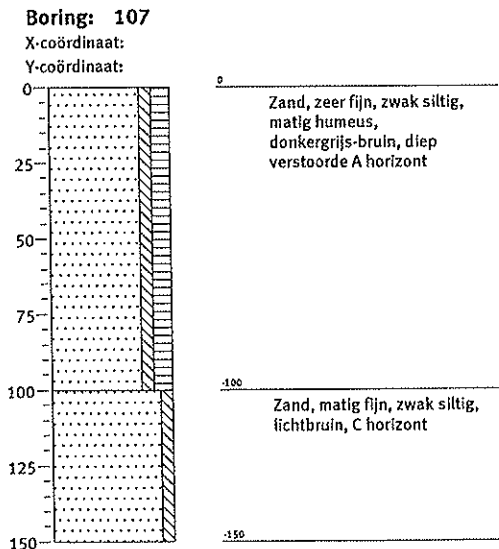
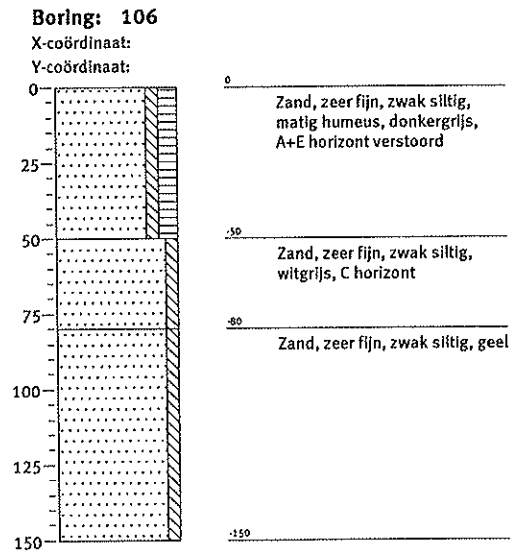
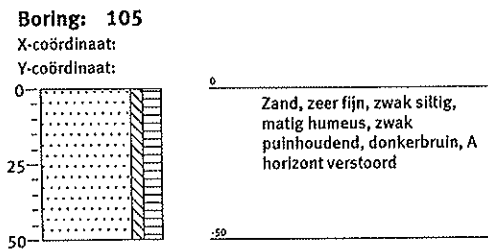
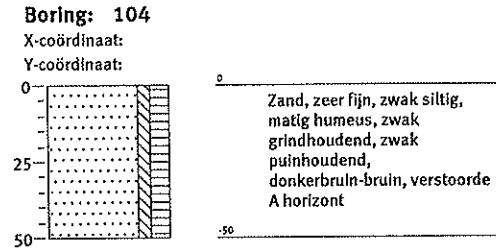
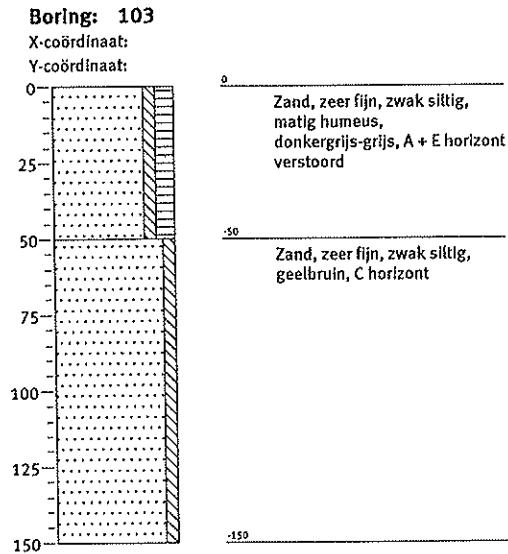
De hierop volgende periode 1500 – heden wordt aangeduid als **Nieuwe Tijd**.

Bijlage 2 : Boorprofielen

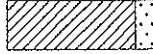

Bijlage 2: Profielbeschrijvingen met zintuiglijke waarnemingen

Bijlage 2: Profielbeschrijvingen met zintuiglijke waarnemingen

klei

	Klei, zwak siltig
	Klei, matig siltig
	Klei, sterk siltig
	Klei, uiterst siltig
	Klei, zwak zandig
	Klei, matig zandig
	Klei, sterk zandig

leem

	Leem, zwak zandig
	Leem, sterk zandig

overige toevoegingen

	zwak humeus
	matig humeus
	sterk humeus
	zwak grindig
	matig grindig
	sterk grindig

geur

	geen geur
	zwakke geur
	matige geur
	sterke geur
	uiterste geur

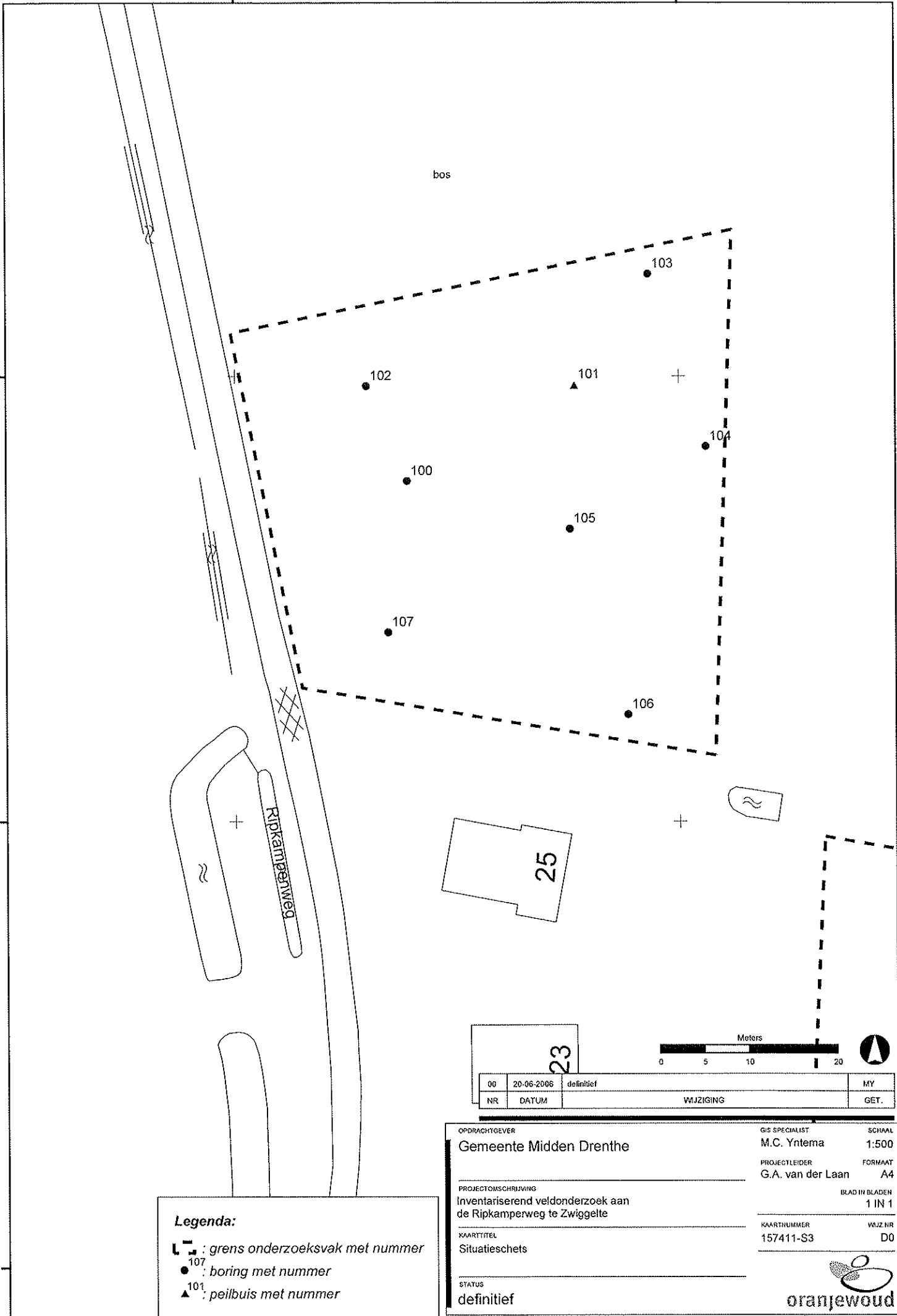
olie

	geen olie-water reactie
	zwakke olie-water reactie
	matige olie-water reactie
	sterke olie-water reactie
	uiterste olie-water reactie

leel

pe c.q.
rezig

Tekeningen

Legenda:

- : grens onderzoeksvak met nummer
- : boring met nummer
- : peilbuis met nummer

23		00	20-06-2006	definitief	MY
		NR	DATUM	WIJZIGING	GET.

OPDRACHTGEVER	Gemeente Midden Drenthe	GIS SPECIALIST	M.C. Yntema	SCHAAL	1:500
PROJECTOMSCHRIJVING	Inventariserend veldonderzoek aan de Ripkamperweg te Zwiggelte	PROJECTLEIDER	G.A. van der Laan	FORMAAT	A4
KAARTITEL	Situatieschets	BLAD IN BLADEN	1 IN 1		
STATUS	definitief	KAARTNUMMER	157411-S3	WIJZ.NR	D0

oranjewoud

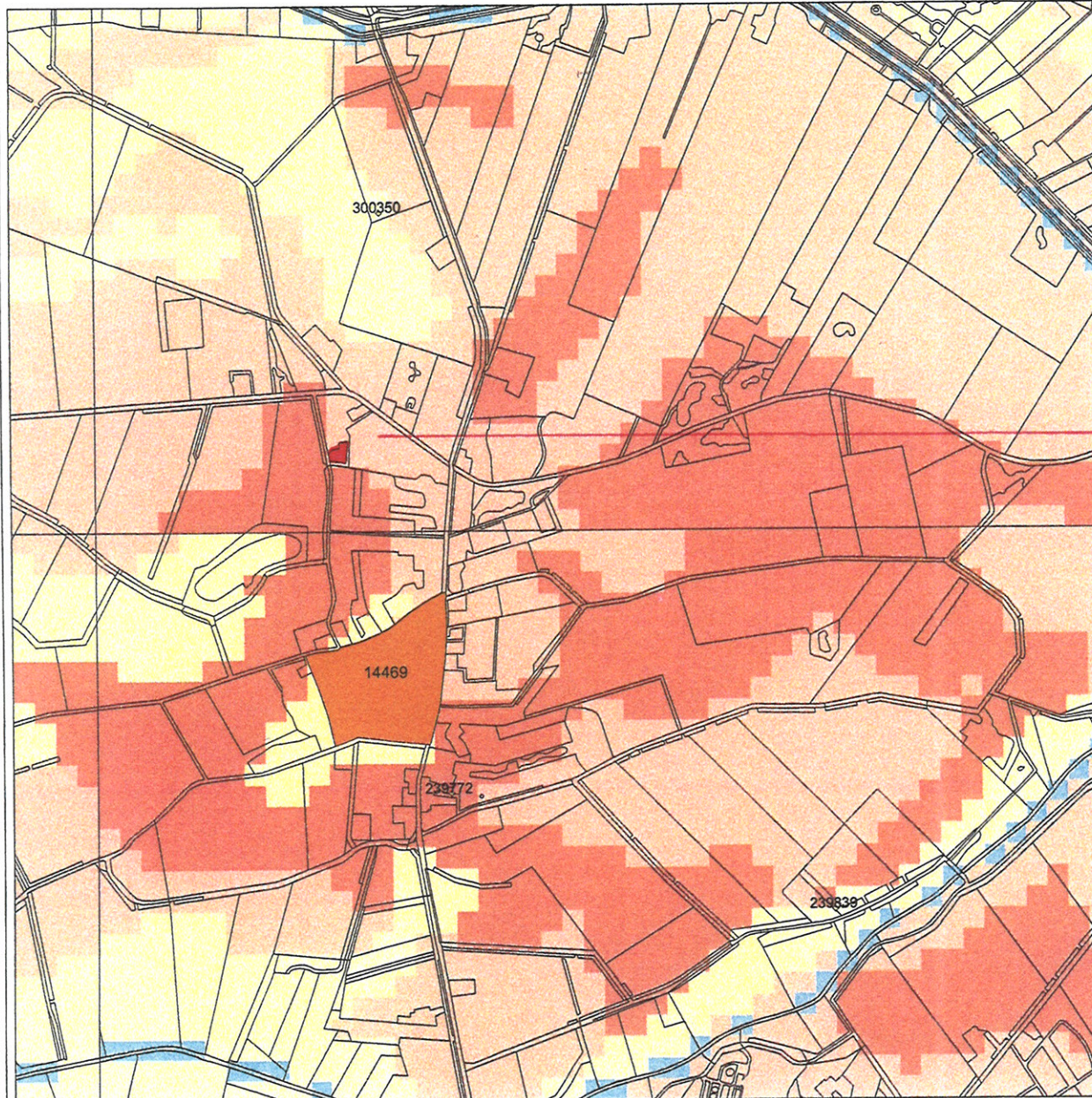
Indicatieve Kaart Archeologische Waarden met monumenten en waarnemingen

Bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek aan de Ripkamperweg te Zwiggelte

237392 / 544992

21-06-2006

157411-ROB ArchisII

Legenda

◊ WAARNEMINGEN

MONUMENTEN

- archeologische betekenis
- archeologische waarde
- hoge archeologische waarde
- zeer hoge archeologische waarde
- zeer hoge arch waarde, beschermd

□ TOP10 ((c)TDN)

IKAW

- zeer lage trefkans
- lage trefkans
- middelhoge trefkans
- hoge trefkans
- lage trefkans (water)
- middelhoge trefkans (water)
- hoge trefkans (water)
- water
- niet gekarteerd

□ PROVINCIES

0 500 m

ROB
ArchisII

234799 / 542399

